

Nr 860

Av herr Svanström m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling.

(Lika lydande med motion nr 985 i Andra kammaren)

I bilaga 11 till statsverkspropositionen föreslås 718 000 kronor till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling för budgetåret 1969/70.

Under denna rubrik redovisas bl. a. en hemställan från Algot Holmberg och Söner AB om ökat bidrag till det växtförädlingsarbete som företaget sedan många år bedriver. Anslagsbeloppet hemställes liksom föregående år höjt från 30 000 kronor till 120 000 kronor. Departementschefen föreslår oförändrat belopp. I motioner till 1967 och 1968 års riksdagar har vi utförligt motiverat angelägenheten av ökat statligt stöd för det av Algot Holmberg och Söner bedrivna växtförädlingsarbetet, vilket får anses ha stor betydelse för det mellansvenska jordbrukets spannmålsodling. Förädlingsarbetet med sojabönor har dessutom fått ny aktualitet (se Bilaga).

Med hänvisning till motiveringen i fjolårets motion får vi härmed hemställa,

att riksdagen såsom bidrag till växtförädlingsarbetet vid Algot Holmberg och Söner AB anvisar ett anslag av 120 000 kronor, och

att till Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling för budgetåret 1969/70 anvisas ett förslagsanslag av 808 000 kronor.

Stockholm den 28 januari 1969

Ivan Svanström (cp)

Eric Peterson (fp)

Carl Eskilsson (m)

Bilaga

Utdrag ur Sveriges Oljeväxtodlares Jubileumsskrift 1968

»Arbeten med soja vid Fiskeby»

Sojaodlingens urgamla huvudländer i norra och nordöstra Kina har fastlandsklimat med varma somrar. Det nya sojaodlingsområdet i den amerikanska mellanvästern (corn belt) har på samma breddgrader ett likartat sommarvarmt klimat. Utan biologiska hinder har det amerikanska jordbruket därför kunnat utnyttja den asiatiska bönan i gigantisk produktion av vegetabilisk olja och protein.

Biologiska hinder möter däremot, om man försöker odla sojasorter från sommarvarma kontinenter i svala maritima klimatområden. För sojaväxten är norra Europa en alltför värmefattig och helt främmande odlingsmiljö. Detta omdöme gäller alltså det allmänt tillgängliga i massproduktion och världshandel förekommande odlingsmaterialet av soja.

Om man finner soja-ekotyper anpassade till ett svalt maritimt klimat, så har en sojaväxtförädling för Nordeuropa rimlig utsikt till viss framgång. En genetiskt förändrad soja med mindre värmebehov är nödvändig förutsättning för sojaodling i vår del av Europa.

En nertrappning av värmebehovet under naturligt urval i ny miljö måste ha skett med flera av våra vanliga nyttoväxter under deras långa vandring från Asiens gamla kulturländer till det kyliga Nordeuropa. Våra högväxande och hårdiga vetesorter är nu mycket olika sina avlägsna asiatiska släktingar och stamföräldrar.

Finnes förutsättning för en motsvarande genekologisk förändring hos sojaväxten?

För att praktiskt besvara denna fråga har vi sökt utgångsmaterial för ett förädlingsarbete i sojaodlingens yttersta gränsmarker. Japan är det enda land, där sojaböner odlas under ett i någon mån maritimt klimat. . . .

Sojasorter av nordlig insulär ekotyp har oansenlig dvärgartad växt. Deras tids- och värmebehov är också små i jämförelse med sojasorter av konventionell typ. Böornas smak och utseende är hos dessa dvärgsorter av högsta klass. . . .

I förädlingsarbetet vid Fiskeby har vi korsat dessa dvärgsorter från nordliga öar och kuster med högväxande förädlingssorter av sedvanlig typ. Stort kombinationsvärde fanns hos en låg, buskig soja hemförd 1940 från Sachalin under namnet »Namikawa». Denna sort är tidigast i hela gruppen. Men trots tidighetsrekord i blomning, är sorten svår att fröodla, emedan dess stora, klotrunda böner under fälttorkningen lätt blir angripna av mögelsvampar och andra mikroorganismer. . . .

De första korsningarna mellan å ena sidan nordliga, insulära dvärgsorter å andra sidan högväxande, kontinentala förädlingssorter har senare följts av stort antal korsningar inom det egna förädlingsmaterialet. Vid linjeurval i korsningsavkommor har vi fäst föga avseende vid toppresultat från varma somrar (1955, 1957, 1959 m. fl.) Avgörande vikt har däremot tillmätts försöksresultat från kyliga somrar. Vårt nuvarande förädlingsmate-

rial av soja grundar sig på linjeurval från de kalla åren 1952, 1958, 1961, 1962 och 1965. . . .

Sojan kräver i vårt land längre växttid än i varmare länder. Men en relativt lång växtperiod står också till dess förfogande, i varje fall i södra och mellersta Sveriges kusttrakter. Frostrisken torde hos oss snarast vara mindre än i vissa fastlandsområden, där stor sojaodling förekommer. Det maritima klimatet ger oss en svalare sommar, men också en längre. Det kräver ett sortmaterial tillskuret efter dess egna mått framför allt i tid och temperatur (men också i solskenstimmar, daglängd, ljusintensitet, luftfuktighet och nederbörd). . . .

Om vi ser på hektarskördarna under enskilda år, finner vi ett bottenrekord 1962. Det naturliga härdighetsurvalet under detta i särklass kalla missväxtår gav grunden till vårt nu aktuella förädlingsmaterial. Köldurvalet 1962 har inte gjort sojan oberoende av såningstid eller av temperatur under blomningen. Men urvalet har minskat detta beroende. . . .

Odlingstekniskt erbjuder sojan inte större svårighet än bruna bönor. I vårt kyliga vår- och försommarklimat går groningen, uppkomst och ungdomstillväxt långsammare än i varmare länder. . . .

Skördetekniskt ställer sojan i vårt land större problem. Dessa torde dock inte vara svårare än för åkerbönor eller lupiner. . . .

Svensk odlade sojabönor är inte konkurrenskraftiga som oljeväxter eller foderväxter. Men svensk soja är däremot på grund av sin smak, sin relativt låga fetthalt och sin höga fett- och proteinkvalitet direkt användbar till mat. Det är fullt klart, att den svenska sojan har fin matkvalitet.